

El barber

(ALDC, VII, 1641. El barber)

(Les llacunes en la xarxa de respostes a l'enunciat s'expliquen pel fet que aquest es va introduir al qüestionari quan ja s'havien fet prop de la meitat de les enquestes.)

El *barber* és la “persona que té per ofici tallar o arreglar els cabells i afaitar” (*DIEC*); antigament també feia sagnies i extraccions de dents. Doc. al s. XIV, el mot deriva de BARBA ‘pèl de la barba’ (s. XIII) amb el suf. *-er* (< -ARIU), propi de mots que designen oficis (*cabrer*, *ferrer*, etc.), i que, en poblacions pallareses i lliteranes, manté la /ε/ de la primera fase de monoftongació del diftong AI (< *AIRU) (cf. *PALDC*, V, mapa 602); var. castellanitzant *barbero* 87, 94. El seu der. llat. tardà BARBATUS va desviar-se a ‘home’, sentit que manté el rom. *bârbat*.

El mot llat. era TONSOR, der. del part. TONSUM, de TONDĒRE ‘tondre, afaitar’ (veg. *PALDC*, VI, mapa 840), que s'aplicava, entre altres complements, a la barba i als cabells (“tondere barbam”, “tondere capillos” [*DELL*]) i que és present en un component del verb *tosquiar* (cf. més avall).

Rasaire és pres de l'oc., on és compost de *rasar*, format sobre RASUS, part. de RADĒRE ‘afaitar’, i el suf. també oc. *-aire* (< -ATOR), que igualment trobem en el mot *tosquiraire* 7, der. de *tosquiar*, format per encreuament de l'ant.

esquirar ‘esquilar’ (< gòtic *SKAÍRAN, *SKĒRAN) i de *tondre* (< TÖNDERE, var. de TONDĒRE).

El fr. ha penetrat en l'àrea ross. a través de dos mots: **1**) l'adoptat *quafeur* 6, 8 (*quafeurt* 11, amb reforç dental, com en *cort* ‘cor’), amb el so [ø], gràficament *eu*, del fr., i els adaptats *quaf*[ɛr] 2, 13, *quaf*[ɛ] 3, manlleus al fr. *coiffeur* (s. XVII), der. de *coiffer* ‘posar sobre el cap de qualcú’ (s. XIII), format sobre *coiffe* (< baix llat. COFIA, potser del germ. *KUFIA ‘casc’); *cofad*[^lu] 13 és una adaptació morfològica del mot fr.; **2**) *perruquer* 3, 8, 9 (var. *perruquet* 6, amb canvi de suf.), pres del fr. *perruquier* (s. XVI) ‘el qui feia perruques’ i després ‘el qui tallava cabells i barba’, der. de *perruque*, potser regressiu de *perruquet*/*perroquet* ‘lloro’, per la semblança del pentinat de la gent de justícia i el plomatge de l'ocell o per comparació burlesca de la peroració d'aquells amb la xerrameca d'aquest.

Barber és el tipus lèxic pràcticament general, només interromput en ross. per l'oc. *rasaire* i els manlleus al fr. *coiffeur* i *perruquier*, innovacions d'origen extern, pròpies de certs noms d'oficis (per ex., *apotecari* → *farmacèutic*). Són mots normatius *barber* i *perruquer*, des del *DOrt*, 1917.

